

Educația și dezvoltarea durabilă a societății între exigențele prezentului și cele ale viitorului

Termenul *educație* provine din lat. *educare*, având numeroase sensuri precum: a crește, a îngriji, a hrăni, a înălța, a ridica, iar din perspectivă pedagogică definește un ansamblu de acțiuni proiectat, organizat, coordonat, evaluat, reglat, optimizat după criteriile prioritare calitative, o formă de comunicare interumană prin care se transmite, de la o generație la alta, valorile culturii, experiența de producție și comportamentul social. Definită ca acțiune socială și proces, educația constă într-un ansamblu de influențe, exercitate în mod planificat, în cadrul instituțiilor de învățământ pe baza unui sistem de obiective, principii, metode și forme de organizare, folosite în scopul formării omului ca personalitate, capabil să se integreze activ în dinamismul vieții sociale. Educația este, deci, un proces complex, de socializare și individualizare a ființei umane în drumul său spre umanitate.

Ideea unei abordări a educației din perspectiva exigențelor sociale a apărut încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, când a luat naștere pedagogia socială. Aceasta considera că omul se formează în societate și pentru societate. Pedagogul francez, Emile Durkheim, considera faptul social (normele juridice, morale, dogmele religioase, obiceiurile, regulile de comportare) ca ceva exterior indivizilor și care are asupra lor o influență constrângătoare. Astfel sistemul de educație s-a constituit în jurul idealului social, existent într-un anumit moment al evoluției societății. Deși diferite, în cursul istoriei, idealurile sociale au avut un element comun: tendința spre realizarea solidarității sociale.

În raport cu societatea determinantă și în care se integrează educația are următoarele caracteristici:

- este o *realitate socială specială*, continuu cerută și afirmată, o componentă a vieții sociale. Ea răspunde unor cerințe obiective ale societății, asigură legătura între generații, între experiență și progres, conservă societatea, dar și o propulsează, realizează un proces progresiv de socializare, este un factor de dezvoltare socială, prin cadre pregătite. De asemenea, toate elementele educației sunt influențate de către societate și reprezintă o parte a practicii sociale, se desfășoară numai într-un context social, dar presupune și o adaptare optimă la noile cerințe conturate. Ea se realizează prin contribuția variată a tuturor factorilor (formali, informali, nonformali) pentru a asigura trecerea de la trecutul la viitorul dezvoltării societății și indivizilor.
- are un *caracter istoric și național*, care derivă din evoluția socială a cerințelor, reflectă relațiile speciale între factorii educativi și programele lor formative, condițiile concrete într-un anumit spațiu național și timp istoric;
- are un *caracter prospectiv*, prin raportare la formarea, dezvoltarea pentru un viitor apropiat de către individ și societate;

- este orientată către realizarea anumitor finalități derivate din categorii de cerințe sociale (economice, culturale, științifice, tehnologice, sociale, politice, demografice), sub forma idealului, scopurilor, obiectivelor specifice și concrete. În funcție de acestea sunt definite tipurile de curricula, conținuturile, resursele, strategiile, managementul instituțional și acțional, criteriile de evaluare a nivelului formării;
- are un caracter axiologic, prin raportare la valorile prezente în definirea finalităților, conținuturilor, metodologiilor, criteriilor de evaluare, profilurilor de formare;

În raport cu societatea, educația îndeplinește următoarele funcții:

- „, asigură realizarea idealului educațional întemeiat pe tradițiile umaniste, pe valorile democrației și pe aspirațiile societății românești și contribuie la păstrarea identității naționale” (Legea învățământului 1999)
- contribuie la conservarea, dar și la dezvoltarea societății, prin transmiterea experiențelor acumulate, prin anticiparea formării educaților, în vederea promovării progresului social, indiferent de domeniu;
- funcția culturală exprimă unul din aspectele esențiale: selectarea, transmiterea, însușirea acumulărilor științifice, culturale ale generațiilor anterioare și deschiderea către crearea de noi cunoștințe, experiențe, modele, produse culturale, instrumente cognitive și aplicative, competențe necesare managementului cultural;
- funcția economică relevă și orientarea educației către pregătirea profesională a indivizilor, integrarea activă și creativă în piața muncii și valorilor profesionale, conform criteriilor specifice, dar și aplicarea principiilor economice la conceperea și realizarea activității educaționale cât mai eficient;
- funcția politică reflectă o altă fațetă a relației educație – societate: pregătirea individului pentru participarea sa activă în viața socială, la organizarea și realizarea unor programe ale grupurilor sociale, ale organizațiilor, la promovarea anumitor relații sociale, a principiilor democrației, la îndeplinirea unor roluri sociale, la echilibrarea relației autoritate – libertate.

Chiar în plan administrativ, deciziile privind organizarea realizării concrete a educației reflectă o anumită politică educațională.

Științele educației trec prin schimbări fundamentale determinate de progresele realizate în diverse domenii de activitate, de crizele numeroase care încearcă societatea contemporană, și de schimbarea continuă a obiectivelor pe care școala este obligată să le realizeze. Nenumărate fenomene sociale exercită o influență continuă asupra procesului de învățământ modificându-i mereu structura, conținutul, metodologia și finalitățile.

Învățământul, la rândul său, este una din componentele vieții sociale care exercită o influență uneori determinantă asupra celorlalte laturi ale activității sociale. Analizele făcute de-a lungul diverselor aspecte ale învățământului au făcut posibile progrese semnificative în ceea ce privește

diversificarea structurii, îmbogățirea conținutului, perfecționarea tehnologiilor, creșterea calității evaluărilor etc.

Cu toate acestea, problema de bază a rămas aceea a pregătirii personalului didactic în pas cu cerințele progresului științelor și cu nevoile și cu așteptările societății. Așa se explică faptul că în acest domeniu asistăm la un ritm aproape regulat de reforme, restructurări, modernizări, perfecționări etc., la intervale relativ egale(circa 10 ani).

O preocupare la fel de importantă a oricărei societăți organizate o constituie dotarea școlilor și punerea lor de acord cu ceea ce oferă progresul material și cultural al epocii respective. Baza materială, cum se spune de obicei, a rămas mereu în urmă, factorii competenți, cei de decizie, întârziind uneori în a considera necesare și utile anumite dotări(materiale, tehnice, didactice etc.), iar organele financiare ezitând în a dirija o parte mai importantă din produsul social spre învățământ. Tezele cu privire la prioritățile învățământului, la dependența progresului social de pregătire a cadrelor, la eficiența investițiilor pe termen lung în școală au fost argumentate și acceptate abia în epoca modernă.

Contribuția unor factori extrașcolari și a unor organisme internaționale care vizau școala, educația, procesul de învățământ a apărut și ea destul de târziu și de timid(congrese, simpozioane, asociații, organisme nonguvernamentale, instituții internaționale). Nici pregătirile familiei pentru a-și exercita corect funcția educativă și nici organizațiile de tineret n-au putut exercita presiuni sau influențe sensibile asupra dezvoltării învățământului.

Internaționalizarea unor măsuri privind îmbunătățirea activității în sectorul învățământului cunoaște și ea obstacole, mai ales de ordin material-financiar, de natură să întârzie accelerarea procesului de modernizare a învățământului. Contribuția factorilor de mediu(economic, tehnologic, cultural, administrativ, politic) n-au putut fi valorificate corect nici până astăzi, cu toate studiile care au subliniat ponderea acestora în influențarea calității procesului de învățământ.

Recomandările și sugestiile forurilor internaționale(B.I.E., Consiliul rectorilor, a miniștrilor învățământului etc.) rămân adeseori simple deziderate sau aspirații de viitor, ele neputând fi aplicate întocmai din motive foarte diverse: sursele financiare, pregătirea cadrelor etc. surprinzător este faptul că, deși se recunoaște și se aprobă tezele referitoare la necesitatea susținerii învățământului, diversele regimuri politice întârzie în luarea unor măsuri ferme, realizarea unor reforme care să impulsioneze învățământul. Abia acum se pune problema pregătirii și a unor specialiști internaționali, care în forurile de specialitate să găsească soluții globale și să ofere măsuri și garanții pentru realizarea unor obiective mondiale de natură să contribuie la progresul națiunilor, la o pace universală și la o cultură și civilizație universală.

Încercarea școlii de a se apropia cât mai mult de viață, de a da o pregătire tinerelor generații pe măsura așteptărilor societății, întâmpină o rezistență greu de înlăturat de la început. Animate

forme de lucru, unele stereotipii, tradiții preluate de la înaintași, obișnuințele instalate ușor se opun cu încăpățănare schimbării, restructurării, acceptării noului.

Orice schimbare presupune un efort în plus, o analiză și o opțiune nouă, o renunțare la o convingere și înlocuirea ei cu o alta încă insuficient formată. Rezultatele acțiunilor pedagogice nu se văd imediat, ca în alte domenii (industrie, economie etc.), și faptul acesta îi determină pe mulți educatori să privească cu oarecare rezervă aproape fiecare inovație. Este adevărat că unele inovații nu s-au dovedit atât de eficiente, revoluționare, productive pe cât promiteau la început. Schimbarea metodologiei de lucru este și ea un argument în acest sens.

Cu toate că unele neajunsuri ale organizării prezente ale învățământului sunt evidente, trecerea la unele forme noi se face anevoie. Aproximarea elevilor de realitățile sociale, familiarizarea lor cu problemele concrete ale comunității în care trăiesc, înarmarea lor cu abilitățile necesare adaptării la mediu se realizează cu greu din multiple motive. Obligatorietatea parcurgerii programei din care lipsesc astfel de teme stă pe primul loc în preocupările fiecărui cadru didactic. Uneori finalitățile educației sunt formulate în general (dezvoltarea integrală), altele incomplete (dobândirea de abilități), iar uneori sunt prea abstracte (o personalitate dinamică).

Aproximarea școlii, a programelor, a conținutului, a modalităților practice de formare a elevilor și de necesitățile și așteptările sociale nu înseamnă abandonarea unei pregătiri teoretice, științifice, culturale, religioase, ci pregătirea lor pentru a ști să facă față problemelor cu care viața îi va confrunța în profesie, în familie, în politică.

Accentuarea elementului pragmatic în programul de pregătire trebuie să-i ajute pe elevi să valorifice mai bine cunoștințele primite la diferite obiecte, iar implicarea lor în diferite acțiuni pragmatice să-i ajute să dobândească un comportament activ, civilizat, democratic. Este vorba de o nouă imagine pe care trebuie să o cultivăm despre școală, despre funcțiile ei și despre obligațiile tuturor instituțiilor cultural-educative de care dispune societatea.

Cuceririle științelor conexe (psihologie, sociologie, antropologie etc.), precum și unele realizări din domeniile tehnicii au atras atenția specialiștilor din învățământ care au lărgit lista indicatorilor după care un învățământ poate fi considerat modern. De altfel, reformele învățământului au preluat rapid acești indicatori, încercând să-i aplice schimbările propuse. De rapiditatea și calitatea introducerilor în proiectarea învățământului depinde și progresul pe care îl înregistrează acesta în diferite țări.

Rămâne ca o problemă fundamentală includerea tuturor acestor cuceriri și în procesul de pregătire a personalului didactic pentru toate gradele de învățământ. Familiarizarea acestora cu noul conținut al învățământului și cu tehnologiile moderne (instruirea prin calculatoare), învățământul la distanță, formarea continuă reprezintă o prioritate imediată pentru organele de decizie din acest domeniu.

Creșterea eficienței educației contemporane poate fi realizată prin introducerea de noi educații (pentru protecția mediului înconjurător, în spiritul păcii și al cooperării internaționale, pentru drepturile omului și democrație, pentru participare, dezvoltare și schimbare) ca moduri de organizare fiind integrarea disciplinelor de studiu, interdisciplinaritatea, introducerea de noi discipline, accent pe concluzii, învățăminte și atitudini, pe formarea spiritului inovativ și inventiv.

Prof. Doina POPA

Liceul Tehnologic "Simion Leonescu" Luncavița